

Hvordan bestemmes framtidens fellesskole?

Erik Ryen, Håvard Friis Nilsen, Kim Helsvig og Knut Ove Æsøy, Institutt for grunnskole- og faglærerutdanning, OsloMet

Regjeringen har nedsatt et utvalg for å vurdere dagens skole, og legge planer for framtidens fellesskole. Ifølge mandatet, skal utvalget «beskrive noen sentrale nasjonale og internasjonale utviklingstrekk i samfunnet og analysere hvordan trekkene påvirker skolens rolle, for individet og for skolen som samfunnsinstitusjon».

I august 2026 skal utvalget levere sin utredning (NOU) om «hvordan skolen også i framtiden kan ha et bredt samfunnsmandat hvor den skal både danne og utdanne til det beste for den enkelte og fellesskapet». Det fremgår av saksdokumentene, særlig notatet [«Innhold og læreplaner»](#) fra utvalgets møte i Paris 22.-24. oktober, at sekretariatet har bedt utvalget om å «reflektere over et behov for å endre læreplanene vs. et behov for tid og ro til å jobbe videre med dagens læreplaner».

Dermed går utvalget inn i debatten om dagens *kompetansemålbaserte* læreplaner. Spørsmålet dreier seg om læreplanene skal bygges opp rundt vage kompetansemål for elevenes læring av «ferdigheter» (slik det har vært prøvd ut i to tiår), eller beskrivelser av faginnholdet som angir retning for hva elevene faktisk skal kunne noe om, slik det tradisjonelt har vært praktisert i norsk skole. Målstyrte læreplaner ble innført for 20 år siden, men det er først det siste året at den offentlige debatten om denne type læreplaner for alvor har tatt av.

I kronikken [«Kunnskapsløs kompetanse»](#), publisert i Klassekampen i oktober i fjor, tok vi og over 70 kolleger fra ulike lærerutdanninger som skrev under på kronikken, til orde for at det bør utformes nye læreplaner som i større grad baserer seg på forskningsbasert kunnskap med solid forankring i lærerprofesjonen. Innholdsbaserte læreplaner understøttes av en over to hundre år gammel pedagogisk og didaktisk tradisjon som tilbyr både lærerutdannere og lærerne vi utdanner et språk og begrepsapparat som gir *mening*. De målstyrte og OECD-inspirerte læreplanene innebærer et grunnleggende brudd med denne tradisjonen. Dette ble påpekt av Ilmi Willbergh, professor i pedagogikk ved Universitetet i Agder, i en artikkel i tidsskriftet *Journal of Curriculum Studies* allerede i 2015, altså fem år før den nåværende læreplanen LK20 trådte i kraft. I artikkelen argumenterer hun for at begrepet «kompetanse» er så vagt at det har liten verdi som pedagogisk begrep, og at de teoretiske problemene som hefter ved begrepet er så grunnleggende at det snarere bør betraktes som politisk retorikk. Artikkelen er del av et norsk og internasjonalt forskningsfelt som de siste tiårene har gransket grunnlaget for- og konsekvensene av dreiningen mot målstyring av læreplaner og av utdanningssektoren

mer generelt. Her finner vi også en lang rekke fagvurderede artikler som viser at dagens læreplaner gir et dårlig grunnlag for å «danne og utdanne til det beste for den enkelte og fellesskapet», og at det er selve kompetansesjangeren som er problemet.

Et av kapitlene i det nevnte notatet til Fellesskoleutvalget bærer tittelen «Hva vet vi om dagens læreplaner?». Her vies det mye plass til resultater fra evalueringen av LK20, som avsluttes nå i desember. Evalueringen gjennomføres av fagmiljøer ved Universitetet i Oslo og Universitetet i Sørøst-Norge på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet. Rapportene fra evalueringen vil utvilsomt være et viktig kunnskapsgrunnlag for utvalget, men det er betenkelig om utvalget kun baserer seg på oppdragsforskning bestilt av Utdanningsdirektoratet, som siden sin opprettelse i 2004 har vært en pådriver for nettopp OECDs kompetanseorientering.

Forfattere av NOU'er og stortingsmeldinger velger gjerne helt andre kunnskapskilder enn forskere på feltet NOU-en handler om. Kirsten Sivesind, professor i pedagogikk ved Universitetet i Oslo og leder for forskningsprosjektet POLNET, har beskrevet dette som «to verdener av kunnskap». Basert på intervjuer med ansatte i Kunnskapsdepartementet viser hun at byråkrater «henviser gjerne til kunnskap de har tilgjengelig via prosjekter og nettverk». I kapitlet «Hva vet vi om dagens læreplaner?» ser vi det samme mønsteret; alle de fire referansene som brukes er rapporter fra evalueringen som departementet selv har bestilt, og den fagfellevurderte forskningen er dermed helt fraværende.

Sivesind etterlyser mer dialog mellom forskere og byråkrater. I tillegg peker hun på at «de som sitter i ekspertutvalg, har en helt sentral rolle i å formidle forskning til forvaltningen».

Både byråkratene i sekretariatet for Fellesskoleutvalget og utvalget selv har nå et ansvar for at utvalgets endelige anbefalinger bygger på bredden av forskningen som er gjort på de norske, kompetansemålbaserte læreplanene og på den internasjonale læreplanforskningen, og ikke bare baserer seg på oppdragsrapportene. Dette er viktig for å sikre legitimiteten til utvalget og den faglige kvaliteten på NOU'en det skal levere. Når noe så viktig som fremtiden for fellesskolen står på spill, er det avgjørende at anbefalingene bygger på et så bredt kunnskapsgrunnlag som mulig.